

Helsedirektoratet
Postboks 220 Skøyen
0213 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

22/5075-

16. mai 2023

Tolkningsuttalelse vedrørende dekning av pasientreiser til avtalespesialister

Det vises til e-post datert 27. april 2022 fra Helsedirektoratet hvor departementet blir bedt om å avklare spørsmålet om dekning av pasientreiser til avtalespesialister. Bakgrunnen for henvendelsen er et brev fra Statsforvalteren i Rogaland hvor det reises spørsmål om pasienter har rett til dekning av reiseutgifter hvis pasienten reiser ut av egen bostedsregion for å få helsehjelp hos en avtalespesialist som ikke har avtale med helseforetaket i pasientens bostedsregion og som ikke er geografisk nærmest.

Det følger av pasient- og brukerrettighetsloven § 2-6 at pasienter har rett til dekning av nødvendige utgifter når pasienten må reise i forbindelse med en helsetjeneste som omfattes av spesialisthelsetjenesteloven og som dekkes av et foretak etter helseforetaksloven. Pasientreiseforskriften regulerer nærmere i hvilke tilfeller pasienter får stønad til dekning av pasientreiser.

Det følger av pasientreiseforskriften § 1 andre ledd at pasienter har rett til å få stønad til dekning av reiseutgifter til lege- og psykologspesialister (heretter omtalt som avtalespesialist) i følgende tilfeller:

1. til spesialisthelsetjenester på det nærmeste stedet helsetjenesten kan gis, jf. pasientreiseforskriften § 1 andre ledd bokstav a.
2. til avtalespesialister i den helseregionen som pasienten er bosatt, jf. pasientreiseforskriften § 1 andre ledd bokstav b.
3. til avtalespesialist utenfor pasientens bostedsregion når vedkommende har inngått avtale om å tilby helsehjelp med det regionale helseforetaket i den helseregionen som pasienten er bosatt i, jf. pasientreiseforskriften § 1 andre ledd bokstav c.

I brevet fra Statsforvalteren reises det spørsmål om pasienter også kan ha rett til dekning av reiseutgifter når pasienten benytter retten til fritt behandlingsvalg m.m. etter pasient- og

brukerrettighetsloven § 2-4, jf. pasientreiseforskriften § 1 tredje ledd. Pasienter som omfattes av pasientreiseforskriften § 1 tredje ledd må betale en forhøyet egenandel for reisen jf. pasientreiseforskriften § 24.

Det er et vilkår for dekning etter pasientreiseforskriften § 1 tredje ledd at pasienten benytter retten til fritt behandlingsvalg. Det sentrale spørsmålet er derfor om avtalespesialister er omfattet av retten til fritt behandlingsvalg. Pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4 ble endret fra 1. januar 2023. Bestemmelsen første og andre ledd lyder fra 1. januar 2023 slik:

Pasienten har rett til å velge ved hvilken offentlig eller privat virksomhet henvisningen skal vurderes, jf. § 2-2. Pasienten kan bare velge virksomheter som har rett til å tildele pasient- og brukerrettigheter etter § 2-1 b.

Pasient som har rett til nødvendig helsehjelp fra spesialisthelsetjenesten, jf. § 2-1 b andre ledd, kan velge ved hvilken virksomhet helsehjelpen skal ytes. Pasientens rett til å velge etter første punktum omfatter kun virksomheter som eies av eller har avtale med et regionalt helseforetak.

Det følger av pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4 andre ledd andre punktum at pasientens rett til å velge kun omfatter virksomheter som eies av eller har avtale med et regionalt helseforetak. Avtalespesialister er en privat virksomhet som har en driftsavtale med et regionalt helseforetak. Virksomheten er regulert gjennom en rammeavtale som er inngått mellom de fire regionale helseforetakene og Den norske legeförening/Psykologforening og en individuell avtale som inngås mellom den enkelte avtalespesialist og et regionalt helseforetak. Etter departementets vurdering må avtalespesialister anses å være virksomhet med avtale med et regionalt helseforetak. Dette innebærer at avtalespesialister omfattes av pasientens rett til å velge behandlingssted som følger av pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4.

Avtalespesialister har imidlertid ikke rett til å tildele pasient- og brukerrettigheter etter § 2-1 b. Etter hva departementet er kjent med, har heller ikke de regionale helseforetakene med hjemmel i pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 b sjuende ledd bestemt at avtalespesialister skal ha slik rett. Retten til å velge avtalespesialist vil dermed først inntre når pasienten har blitt rettighetsvurdert og har fått fastsatt en frist fra en virksomhet som har slik rett, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4 første ledd.

Det er i pasientreiseforskriften § 1 tredje ledd ikke gjort unntak for avtalespesialister. Pasienter vil dermed ha rett til å få stønad til reise til avtalespesialist utenfor bostedsregion etter pasientreiseforskriften § 1 tredje ledd i de tilfellene hvor pasienten benytter avtalespesialist etter å ha blitt rettighetsvurdert. Dersom pasienten blir henvist direkte fra fastlegen uten at pasienten er rettighetsvurdert, vil pasienten ikke ha rett til å få stønad til reise etter pasientreiseforskriften § 1 tredje ledd. For å kunne ta stilling til dekning etter pasientreiseforskriften § 1 tredje ledd vil det dermed kunne være behov for å innhente informasjon fra pasienten.

Med hilsen

Geir Helgeland (e.f.)
avdelingsdirektør

Pia Grude
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer